

Власна думка

ЗАМОРДОВАНА ПАМ'ЯТЬ

Чому були замучені члени графської родини? Чому поглумилися над прахом генерала Ходкевича? Збережімо хоч те, що залишилось незруйнованим

Нещодавно зустрів свого давнього знайомого, з яким завжди виникає жвава розмова з приводу незатишного нашого сучасного життя у порівнянні з недалеким минулим. Цього разу він почав з докору за мої публікації про історію родини і млинівської садиби графа Ходкевича. Що ви, мовляв, пишете про графа, який нагаєм заганяв до роботи своїх підлеглих кріпаків. Краще б писали про сучасне життя і показували тих, що зруйнували наші надбаня, нажиті десятиліттями працею колгоспників. Погодився, що про це треба також писати і відверто говорити нам усім і всюди. Бо справді ж, більшість колгоспних ферм, тракторних станів виглядає так, як після сильного урагану. І це не наслідки природного лиха, а результат «рукотворної» діяльності часто тих самих людей, що їх будували. Звичайно, при байдужому повсякденному спостереганні керівників господарств району. Принаймні, невеликі затрати потрібні були, щоб матеріалізовану працю людей зберегти і утримувати в належному стані.

А, може, частина керівників закриває очі на ці руйнування тому, щоб відвернути увагу односельців від

своїх власних хоромів і садиб, споруджених у той же скрутний для більшості населення час?

Подібні докори, які висловив мій знайомий, надходили і в редакцію «Гомону», працівники якої у своїх публікаціях виявили занепокоєння навмисним руйнуванням окремих будинків на території садиби Ходкевичів.

На мою думку, у цих докорах-зауваженнях є справедливе вираження невдоволення й обурення частини чесних і порядних людей сучасним життям. Зокрема, нищенням, розкраданням суспільного майна, створеного нелегкою працею протягом багатьох років. І в той же час у них відчувається недооцінка, нерозуміння знання культурної спадщини минулого для сучасників і майбутніх поколінь. Все це спонукало мене публічно висловити власну точку зору з цього приводу.

двого приводу.

Так, родина Ходкевичів була багатою і знатною. Це багатство створювалось працею тисяч залежних від них людей різних спеціальностей. Рівень життя їх був теж різним. Сама ж графська родина своїм багатством могла розпоряджатися так, як вважала доцільним. Могла просто «промотати», розтринькати, як це нерідко траплялося. І нічого доброго, крім неслави, не залишити у спадок нащадкам. Проте основоположники роду Ходкевичів, зокрема графиня Людвіка і її син Олександр, свою діяльність спрямовували на створення шедеврів архітектури, рукотворного оазису різноманітних дерев, кущів, квітів, збір рідкісних видань книг, картин, прикрашання парку чудовими мармуровими скульптурами, створення неповторного антуражу кожного залу, кожної кімнати, кожного куточка палацу та будинків різного призначення на території садиби. І якщо енергійна амбітна графиня Людвіка все це робила заради слави свого графського роду, із ревності до багатих родин, то син Олександр був людиною високоерудованою, широкого діапазону наукових і мистецьких інтересів. Бригадний генерал, сенатор-каштелян Королівства Польського, письменник, хімік, технолог, меценат і колекціонер справ мистецьких, почесний член наукових товариств ряду країн Європи. За життя матері Олександр мешкав у пекалівському палаці. Мав багату бібліотеку, гарну колекцію ікон, картинну галерею, невеликий театр, оркестр. Це на кошти графської родини у Млинові побудували нині діючу церкву, костел, школу, яка була зруйнована в роки першої світової війни. Великі кошти виділяла на розвиток освіти, зокрема Кременецькому ліцею.

(Закінч. стор.)

ЗАМОРДОВАНА ПАМ'ЯТЬ

(Початок на 5 стор.)

Так, всі набутки матеріальних і духовних цінностей роду Ходкевичів належали його спадкоємцям. Але одночасно вони прикрашали Млинів, вабили своєю красою численних гостей графа. І якби збереглися до наших часів, Млинів став би притягальним центром туристів не тільки області, країни, але й зарубіжжя. На жаль, цього не сталося. Під час двох світових воєн будівлям графської садиби заподіяно великих руйнувань. Що не знищила війна, донищили люди під час революційного шабашу. Цінні рукописи давніх часів, рідкісні книги валялись на підлозі палацу, подвір'ї садиби. Як і прострілені кулями, порубані шаблями ікони, художні полотна, поламани меблі, побитий фарфоровий посуд, потоптані чоботом вандалів ХХ століття інші коштовні речі. І на довершення вандалізму - замордовані 28 травня 1919 р. революційною бандою матір Мечислава і її дочка Софія, які залишилися у палаці під час першої світової війни, щоб зберегти надбання свого роду. І вже за радянських часів поглимився над прахом генерала Ходкевича, захороненого у костелі.

Частина коштовностей, що збереглися від погрому в потайних місцях палацу, Мечислав у період між двома світовими війнами вивіз до Львова і Кракова. Зберігалася в музеях, при-

ватних колекціях. Багато цінних речей зникло безслідно. Як і красивий палац над Іквою, зруйнований людьми і водою річки насип з пам'ятником Косцюшку - національному герою Польщі.

Агресивність, що посилюється в роки війни, і байдужість людей у мирний час до свого минулого стали причиною втрати перлини культурної спадщини графської родини Ходкевичів - палацу з його багатим облаштуванням.

Прикро, боляче, що агресивно-руйнівні дії частини нашого населення, збуре-

ного воєнно-революційними подіями, продовжуються і в наш мирний час, коли настала пора збирати каміння, береги і примножувати кращі надбання минулого для себе і прийдешніх поколінь.

Схаменімось! І пам'ятаймо - хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього. Так слушно говорив Максим Рильський. Отож, історію краю треба вивчати; історичні пам'ятки берегти, як роблять це сучасні нащадки стародавньої Греції і стародавнього Риму. Втрату історичних пам'яток не можна по-

рівнювати з втратою окремих будівель колгоспних садиб, підприємств. Хоча й на них затрачені великі суспільні кошти і вони могли б доцільно бути використані тепер і в майбутньому. За умови, якби ми були дбайливішими. Історичні ж пам'ятки як надбання культури на певному етапі суспільного розвитку, практично не відновлюються. А тому вони безцінні й охороняються законом. Шкода, що млинівчани назавжди втратили чудові пам'ятки архітектури, якими були палац графа Ходкевича і костел на території містечка. Тож збережімо хоч те, що залишилось ще не зруйнованим.

Степан ВАЛЬЧУН.
с.мт Млинів.